

מנהג אשכנז

שמונה עשרה ליל שבת

אתה קדשת את יום
השביעי לשמך, תכלית ...
וכן כתוב בתורתך:
ויכלו השמים ... אשר
ברא א-להים לעשות.
אלהינו ואלהי אבותינו,
רצה במנוחתנו

מעין שבע

מגן אבות ... מקדש
השבת ומברך שביעי,
ומניח בקדשה לעם
מדשני ענג, זכר
למעשה בראשית.

קידוש

ברוך אתה ה' א-להינו מלך העולם,
אשר קדשנו במצותיו ורצה בנו, ושבת
קדשו באהבה וברצון הנחילנו זכרון
למעשה בראשית, כי הוא יום תחלה
למקראי קדש, זכר ליציאת מצרים,

שמונה עשרה לשבת שחרית

ולא נתתו ה' א-להינו לגויי הארצות,
... יעקב אשר בם בחרת. עם מקדשי
שביעי, כלם ישבעו ויתענגו מטובך,
ובשביעי רצית בו וקדשתו, חמדת
ימים אותו קראת, זכר למעשה
בראשית.

שמונה עשרה לשבת מוסף

וביום השבת, שני כבשים בני שנה
תמימים, ושני עשרנים סלת מנחה
בלולה בשמן ונסכו. עלת שבת
בשבתו, על עלת התמיד ונסכה.
ישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי
ענג, עם מקדשי שביעי, כלם ישבעו
ויתענגו מטובך, ובשביעי רצית בו
וקדשתו, חמדת ימים אותו קראת, זכר
למעשה בראשית.

נוסח רומניא

אתה
אחד לשמך אחד וכו' פעם וכו' ישראל גוי אחד בארץ הפארת גדולה ועטרת
ישועה מנוחה וקדושה לעמך נבחרת אברהם יצחק ויעקב וכו' וכו'
ינחמו בו מנוחת אברהם ונרצה מנוחת שלום חשקט וכשת מנוחת שליטה טאמח רוצה בה
יפירו וידעו כל בניך כי מאתך היא מנוחתם ועל מנוחתם יקדשו את שמך זכר למעשה
בראשית : אלהינו ואלהי אבותינו רצה במנוחתנו קדשנו במצותך תן חלקנו בחורכתך
ושבענו בטובך וישמחנו בשמחתך ויטהר את לבנו לעבודך באמת ובלבב שלם ונחילנו
תורה

אתה קדוש ושכד קדוש וקדושים בכל יום
 יחלוד סלח ^{כעצרת יי לאור פתח}
 ברוך אתה יי ואל תקדוש: ^{סין חסדך וקדוש:}
אתה קדשת את יום השביעי לשכד תכלית
 מעשה שמים וארץ וברכתו מכל חיים
 וקדשתו מכל חומנים וכן כתוב בתורתך: ^{הכל}
 השמים והארץ וכל צבאם: וכל אלהים ביום השביעי
 מלאכתו אשר עשה ויפנות ביום השביעי מכל
 מלאכתו אשר עשה: ויברך אלהים את יום השביעי
 ויקדש אותו כי בו שנתה כל מלאכתו אשר נברא
 אלהים לעשות:
ישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי עונג
 עם קדשי שביעי כלם ישבעו ויתענגו
 מטובך ויפקיעו רצית בוקדשתו חמדת ימים אחת
 מראת זכר למעשה בראשית

ישמח משה במתנת חלקו: כי עבד נאמן קראת
 לו: כליל תפארת בראשו נתת: בעמדו לפניך
 על הר סיני: ושני לחות אבנים הוריד בידו וכתוב
 בהן שמירת שבת: וכן כתוב בתורתך: ושמרו בני
 ישראל את השבת לעשות את השבת לדרותם ברית
 עולם: ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם כי ששת
 ימים עשה יהוה את השמים ואת הארץ וביים השביעי
 שבת וינפש: ולא נתתו יהוה אלהינו לגוי הארצות
 ולא הנחלתו מלכנו לעובדי אלילים: גם במנוחתו
 לא ישכנו ערלים: כי לעמך ישראל נתת באהבה:
 לזרע יעקב אשר גם בחרת:
 ישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי עונג עם מקדשי
 שביעי כלם ישבעו ויתענגו מטובך: וחשביעי רצית בו
 וקדשתו חמדת ימים אחת קראת:

סדר התפילות לרמב"ם

10 ברכה אמצעית שלילי שבת. אתה קדשת את יום השביעי לשמך תכלית מעשה שמים וארץ
 וברכתו מכל הימים וקדשתו מכל הזמנים כאמור ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו
 כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות אלהינו ואלהי אבותינו רצה נא במנוחתינו
 וקדשנו במצותיך ותן חלקינו בתורתך ושמה נפשנו בישועתך נושבענו מטובך וטהר לבינו
 לעבודך באמת והנחילנו באהבה וברצון שבתות קדשך וינחו בם כל ישראל אוהבי שמך ב'א
 15 מקדש השבת / ברכה אמצעית שלשחריית שבת' ישמח משה במתנת חלקו כי עבד
 נאמן קראת לו כליל תפארת בראשו נתת בעמדו לפניך על הר סיני שני לחות אבנים הוריד
 בידו וכתוב בהן שמירת שבת וכן כתוב בתור' ושמרו בני ישראל את השבת לעשו' את השבת
 לדורותם ברית עולם ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם כי ששת ימים עשה יי את השמים ואת
 הארץ וביים השביעי שבת וינפש' ישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי עונג ועם מקדשי שביעי
 20 וכולם יתענגו וישבעו מטובך אלהינו ואלהי אבותינו רצה נא במנוחתינו וקדשנו במצותיך וכו'
 עד ברוך אתה יי מקדש השבת:

ברכה אמצעית שלמוסף שבת' למשה צוית על הרסיני מצות שבת זכור ושמור ובו צויתנו יי
 אלהינו להקריב לך קרבן מוסף כדאוי יהי רצון מלפניך יי אלהינו שתעלינו לארצנו ותסענו
 בגבולנו ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו תמיד' כסדרן ומוסףין כהלכתן וזאת מוספי יום
 25 המנוח הזה נעשה ונקריב לפניך באהבה כמצות רצונך כמה שכתבת עלינו בתורתך על ידי
 משה עבדך לא נתתו מלכנו לגוי הארצות ולא הנחלתו מלכינו לעובדי פסילים וגם במנוחתו
 לא ישכנו ערלים לבית ישראל נתת זרע ישורון אשר בם בחרת חמדת ימים אחת קראת אלהינו
 ואלהי אבותינו רצה נא במנוחתינו וכו' עד ב'א יי מקדש השבת'

מִן אֲבוֹת בְּרָדְרוֹ מִחַיָּה מִתִּים בְּמִלְּמִדְּרֵי
 שְׁמִימִדְּרֵי הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ
 שֶׁאֵין בְּמִדְּרֵי הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל שְׁמִימִדְּרֵי
 קָדְשׁוֹ כִּי בִּם רָצָה לְהַעֲלֶה לְבָנָיו וְעַבְדֵּי
 בְּדָמָה וְנִחְיָד וְנִדְרָה לְשִׁמּוֹ כָּכָל יוֹם
 תָּמִיד כִּי הוּא מִשִּׁים שְׁלוֹם שְׁלוֹמֶךָ
 תִּכְרֹם עָלֵינוּ וְעַלְךָ תִּתֵּן בְּעִדְּנוֹ שְׁלוֹם
 לְעַד תִּשְׁמְעֵנוּ אֵל מֶלֶךְ עוֹשֶׂה הַשְׁלֹם
 וְתִכְרֹם סוֹכֵת שְׁלוֹם עַל כָּל מִקְהֵלוֹת
 בְּתִיבְךָ מִעוֹן הַבְּרִיּוֹת וְרַב
 הַיּוֹדְאוֹת וְאֶרֶץ הַשְׁלֹם מִבְּרֶךְ אֶרֶץ
 יוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְדָּשׁ שְׁמִימִדְּרֵי
 בְּקִדְשָׁהּ לְעַם מִדְּשֵׁנִי עַגְלֵי וְכָר
 לְמַעֲשֶׂה בְּרִאשִׁית תְּחִלָּה הִיא לֵאמֹר
 לְמַקְדָּאֵי קָדֵשׁ וְכָר לְעִיּוֹת שְׁעָרִים

Source 1

תלמוד בבלי פסחים קי"ז ע"ב ב'—אמר רב אחא בר יעקב: וצריך שיזכיר יציאת מצרים בקידוש היום. כתיב הכא (דברים טז) למען תזכר את יום וכתוב התם (שמות כ) זכור את יום השבת לקדשו.

Translation: Rav Echa son of Yaakov said: It is necessary to refer to the Exodus from Egypt in Kiddush Ha'Yom (the sanctification of the day) based on the following: It is written in Devarim 16: so that you will remember the day you came out of Egypt and it is written concerning Shabbos (Shemos 20): Remember the Sabbath by sanctifying it.

Source 2

פסחים קי"ז ע"ב ב'—תנו רבנן (שמות כ) זכור את יום השבת לקדשו; וזכרהו על היין.

Translation: Our Rabbis taught: (Shemos 20) Remember the Sabbath by sanctifying it; remember it over a cup of wine.

Source 3

רשב"ם מסכת פסחים דף קי"ז ע"ב ב'—צריך שיזכיר יציאת מצרים בקידוש היום, בין בכוס בין בתפלה של שבת, בגזירה שוה דפסח ובשאר מועדים במה מצינו מפסח.

אֲתִירָה קִדְשָׁתְךָ אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְ
 לְשִׁמְךָ תִּכְלִית מַעֲשֶׂה שְׁמִימִדְּרֵי וְאֶרֶץ
 וְכִדְשָׁתוֹ מִכָּל הַיָּמִים וְקִדְשָׁתוֹ מִכָּל
 הַיָּמִים כִּדְשָׁתוֹ בְּתוֹרַתְךָ וְכִדְשָׁתוֹ
 אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וְקִדְשָׁתוֹ אֶת כָּל
 שְׁבֵת מִכָּל מִלְּכָתוֹ אֶשְׁרֵי פָּרָא לְהִים
 לְעִשְׂוֹת " וְיִשְׁמְחוּ בְּמִלְּכָתְךָ פֶּלַח
 שְׁמִירֵי שְׁבֵת וְקִדְשָׁתוֹ עַגְלֵי עַם יִשְׂרָאֵל
 יוֹם הַשְּׁבִיעִי כָּלֵם וְתַעֲבֹדוֹ וְיִשְׁמְחוּ
 וְיִשְׁבְּעוּ וְיִתְעַבְּדוּ מִבְּרִיּוֹת שְׁמִימִדְּרֵי
 זָכָר לְמַעֲשֶׂה בְּרִאשִׁית וְתִחֲלָה הִיא
 לְמַקְדָּאֵי קָדֵשׁ זָכָר לְעִיּוֹת שְׁעָרִים
 אֲלֵהֶם וְאֲלֵהֶם אֲבוֹתֵינוּ רָצָה לְעַלְּמֵנוּ
 בְּרִאשִׁיתוֹ וְכִדְשָׁתוֹ קִדְשָׁתוֹ בְּתוֹרַתְךָ
 חֲלָקֵנוּ בְּתוֹרַתְךָ לְעִיּוֹת מִטוֹבֶךָ

תפלת ערבית לליל שבת Versions Of

Translation: It is necessary to refer to the Exodus from Egypt in our declaration of the sanctity of the day whether during Kiddush over a cup of wine or in the middle Bracha of Shemona Esrei on Shabbos based on a comparison of the words that refer to remembering concerning the holidays and remembering on Shabbos.

Source 4

ספר המהכים-ומתפלל שלש ראשונות שלש אחרונות וקידוש היום באמצע ומזכיר שבת דבראשית ואומר אתה קדשת לשמך וכו' ויכלו עד לעשות ויום השביעי רצית בו וקדשתו חמדת ימים אותנו קראת זכר למעשה בראשית וליציאת מצרים, א-להינו וא-להי אבותינו וכו' וכן בכל תפילות שבת צריך להזכיר יציאת מצרים, כך פי' רשב"ם בערבי פסחים. וראיה למבין מקדושה דכסא שאנו מזכירין שניהם וכן בפרשת זכור הזכיר שבת בראשית ובפרשת שמור מזכיר יציאת מצרים לכן צריכים אנו להזכיר שניהם בתפילה ובקדושה.

Translation: He should recite the three opening and the three closing Brachos of Shemona Esrei and the Bracha of the sanctification of the day in the middle and he should refer to the Shabbos of Creation and say: Ata Kidashta L'Shemecha etc. Va'Yuchulu until La'Asos V'Yom Ha'Shvii . . . Karasa Zecher L'Maaseh Bereishis Oo'L'Yitziyas Mitrayim. Elokeinu . . . In all the other Tefilos of Shabbos he must also refer to Yitziyas Mitrayim, so explained the Rashbam in the chapter of Arvei Pesachim. Proof that we must do so is found in Kiddush over wine in which we mention both the Shabbos of Creation and Yitziyas Mitrayim. In the same way, in the version of the Ten Commandments in which the word: Zachor appears concerning Shabbos, there is a reference to Shabbos of creation and in the Ten Commandments in which the word: Zachor appears concerning Shabbos, there is a reference to Yitziyas Mitrayim. As a result, it is necessary to refer to both in Shemona Esrei and in Kiddush.

Source 5

ספר אבודרהם מעריב של שבת-זכר למעשה בראשית צוה לנו את השבת שנאמר (שמות לא, טז) ושמרו בני ישראל את השבת ונותן טעם למה, כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש. ואינו אומר זכר ליציאת מצרים ואע"פ שכתוב גבי שבת (דברים ה, טו) וזכרת כי עבד היית במצרים, מפני שעיקר מצות שבת אינה אלא על שם ששבת כי השבת היה קודם יציאת מצרים אבל בקידוש של שבת הוא מזכיר שניהם. ובקידוש יום טוב אינו אומר כי אם זכר ליציאת מצרים בלבד, כי המועדים לא נצטוו בהם אלא זכר ליציאת מצרים לא זכר למעשה בראשית.

Translation: To commemorate the creation of the world, we were commanded to observe the Shabbos as it is written (Shemos 31, 15): V'Shamru Benei Yisroel Es Ha'Shabbos. The Torah then gives a reason: Ki Sheishes Yamim Asa . . . Va'Yinafash. One should not add: Zecher L'Yitziyas Mitrayim even though concerning Shabbos it is written (Devarim 5, 15) You shall remember that you were slaves in Egypt. You should only mention Shabbos of creation because the Mitzvah of Shabbos was given to us primarily because G-d stopped His work of creation. Also, the concept of a Shabbos existed before the Exodus from Egypt took place. However, concerning Kiddush on Shabbos we must refer to both Shabbos of Creation and the Exodus from Egypt. Concerning the Kiddush we recite on a holiday, we need refer only to the Exodus from Egypt because we were commanded to observe the holidays primarily to commemorate the Exodus from Egypt and not to commemorate creation.

Source 6

תורה תמימה הערות שמות פרק כ הערה נד – פי' רשב"ם צריך שיזכיר יצי"מ בקדוש היום בין בכוס בין בתפלה של שבת בגז"ש מפסח ובשאר מועדים במה מצינו מפסח, עכ"ל. וכ"מ בספר הממצוות להרמב"ם מצות עשה קנ"ה שצונו לקדש את השבת ולהזכיר בו יציאת מצרים, וכפי הנראה תמך יסוד דבריו על מאמר זה דרב אחא בר יעקב, וכבר תמהו רבים על נוסח התפלה של שבת שלנו שאין בה זכר ליציאת מצרים, ויש שחפשו ומצאו בנוסח התפלה בכל בו (סי' ל"ה) כתוב שם זכר למעשה בראשית וליציאת מצרים, ורצו להנהיג כזה בנוסח תפלתנו,

Translation: The Rashbam explained that we must refer to the Exodus from Egypt in Kiddush Ha'Yom whether it is done over a cup of wine or in Shemona Esrei based on a comparison of words in the Torah that refer to Pesach and the holidays when compared to Pesach. We find a similar rule in the Sefer Ha'Mitzvos of the Rambam Positive Commandment Number 155; that the Torah commanded us to sanctify the Shabbos and to mention within it the Exodus from Egypt. It would appear that the Rambam based his ruling on the words of Rav Echab son of Yaakov. In addition many were surprised by our version of Shemona Esrei on Shabbos in which we fail to refer to the Exodus from Egypt. Some searched and found a version of Shemona Esrei for Shabbos in the Kol Bo (Siman 35) in which he relates that we should say: Zecher L'Ma'Aseh Bereishis Oo'L' Yitziyas Mitzrayim. They then wanted to follow that practice in our versions of Shemona Esrei for Shabbos.

ובס' דגול מרבבה חקר אם נשים מוציאות אנשים בקידוש, וכתב דאחר שהאנשים כבר התפללו ויצאו לפי"ז חובת קידוש מדאורייתא שוב הוי חיובא מדרבנן וא"כ מוציאות אותם הנשים שגם חיובן מדרבנן, והקשו עליו איך אפשר לומר שיצאו חובת קידוש בתפלה אחרי דבעינן שיזכיר בקידוש יציאת מצרים והיא גז"ש גמורה, ומכיון שבנוסח תפלתנו לא נזכר יצי"מ, א"כ איך יוצאין בה חובת קידוש [ע' בס' מנחת חנוך] ועוד יש בזה כמה וכמה הערות אשר ימצאם המעיין בספרי המפרשים והפוסקים.

Translation: And in the book: Dagul Mirvava, he questioned whether women can fulfill the obligation of reciting Kiddush for men. He wrote that once men recite Shemona Esrei on Friday night, they fulfill their obligation of sanctifying Shabbos as required by the Torah. Reciting Kiddush over wine was only a Rabbinic requirement. Since women are obligated to recite Kiddush over wine as a Rabbinic requirement, women should be able to fulfill the obligation on behalf of men. Some challenged the ruling of the Dagul Mai'Rivava based on the following: how can you say that men fulfill their obligation to sanctify the Shabbos by reciting Shemona Esrei when in Shemona Esrei they do not refer to the Exodus from Egypt; a requirement that was derived from a comparison of verses from the Torah. One can find other similar questions in books of commentary and in books of Teshuvos.

אבל אני תמה ומתפלא מאד, מי מלל לרבנותינו דרב אחא בר יעקב איירי כאן בכלל לענין שבת, בעוד שבכל הסוגיא הזאת לפניה ולאחריה לא נזכר מענין יום השבת, ורק איירי מפסח ומנוסח ההגדה של פסח והלל ותפלות אך ורק של פסח ותו לא, וא"כ אין ספק לדעתי שרב אחא בר יעקב איירי גם הוא לענין פסח, והיינו שצריך להזכיר יציאת מצרים בקידוש היום של פסח בגזרה שוה זכור זכור משבת, דכמו בזכירה דשבת כתיב לקדשו ודרשינן שם

שצריך להזכיר השבת בקידוש היום [כמבואר לפנינו בסמוך] כך הזכירה דפסח צריכה להיות בקידוש היום, ובפ' אמור בפסוק אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש נבאר אי"ה דגם קידוש יו"ט הוי מדאורייתא כמו קידוש של שבת, יעו"ש.

Translation: I am surprised and astonished why our Sages were so sure that the rule that Rav Echa taught concerned our practices on Shabbos, particularly since the topic with which the Gemara was dealing both before and after the ruling of Rav Echa did not involve matters that concerned Shabbos. Instead the Gemara was dealing with matters involving Pesach and in particular, the wording of the Haggadah and Hallel and prayers only of Pesach and nothing more. As a result, I have no doubt that Rav Echa Bar Yaakov was referring only to Pesach. It is only on Pesach that it is essential to refer to the Exodus from Egypt in Shemona Esrei on Pesach. He derived that rule by comparing the word Zachor found in a reference to Pesach and the word Zachor found in a reference to Shabbos meaning that just as we are required to refer to Shabbos of Creation in the Bracha of Kedushas Ha'Yom on Shabbos so too on Pesach we must refer to the Exodus from Egypt in the Bracha of Kedushas Ha'Yom in Shemona Esrei. In Parshas Emor I expect, G-d willing, to comment on the words: Eileh Mo'Adei Hashem . . . Kodesh, that reciting Kiddush on Yom Tov is also a Torah based Mitzvah just like Kiddush on Shabbos.

ואם כן מכיון דהוי דאורייתא אומר רב אחא בר יעקב דלא די שביליל פסח ובתפלה של פסח צריך להזכיר יצי"מ אלא גם בקידוש היום. וראיה נאמנה ומכרחת לפי' זה נראה משום דאי ס"ד דקאי אשבת הוי לה לימר בסדר הכתובים בהיפך מאשר לפנינו, והיינו דהול"ל כתיב הכא בשבת זכור את יום השבת וכתוב התם בפסח זכור את היום וכו', אבל מדאמר כתיב הכא בפסח וכתוב התם בשבת שמע מיניה דבפסח איירי, כמשמעות הלשון הכא, ולפי פירוש זה כל מה שהעירו בזה הכל ניחא ומיושב כפי המתבאר להמעין, ודו"ק:

Translation: Therefore, since reciting Kiddush on Yom Tov is also a Torah based Mitzvah, Rav Echa son of Yaakov commented that it is not enough on Pesach night and in the Shemona Esrei on Pesach to refer to the Exodus from Egypt, it was important to do so in the Kiddush over wine as well. Support for my position can be found in the order of the verses to which Rav Echa referred. If he was referring to our practices on Shabbos he should have listed the verses in reverse order. He should have first referred to the verse that concerned Shabbos and then to the verse that referred to Pesach. By mentioning the verse that referred to Pesach and then the one that referred to Shabbos, he meant to convey that his ruling was limited to Pesach. Based on this explanation all the issues raised are resolved.

Source 7

בן איש חי שנה שניה פרשת תולדות-יד. בעמידה של שחרית דשבת, כשאומרים חמדת ימים אותו קראת, אין מסיימים "זכר למעשה בראשית" ורק בערבית ומוסף אומרים "זכר למעשה בראשית", ובספר משנת חסידים נתן טעם לזה ע"פ הסוד, אך בדברי רבינו האר"י ז"ל לא נמצא טעם מפורש על זה:

Translation: During Shacharis Shemona Esrei on Shabbos when we say the line of Chemdas Yomim . . . we do not recite the line of Zeicher L'Ma'Aseh Bereishis and only include that line in Tefilas Maariv and Mussaf. In the book: Mishnas Chasidim he presents a Kabbalistic reason for the practice but that reason is not found among the writings of the AR"Y.

תפלת ערבית לליל שבת Versions Of

Source 7

קובץ בית אהרון וישראל פו, תש"ס, קכא – קכד הערות במנהגי תפלת שחרית מחבר הרב שמעון בוקשפן

מנהגינו מנהג חסידי קרלין-סטולין כי בתפילת שחרית בשבת כשאנו אומרים ישמחו במלכותך זכר אין או מסיימים "זכר למעשה בראשית" [וכן הוא בסידור רב עמרם גאון ובאבודרהם]. ויש ליתן טעם בזה דהנה מה שאנו אומרים תפילה זו דחמדת ימים אותו קראת פי' בבעל הטורים [בראשית ב-ב] על הפסוק ויכל אלוקים ביום השביעי בזה"ל תרגום ירושלמי וחמד, זהו שאמרו חמדת ימים אותו קראת עכ"ל, והכונה דהקב"ה כביכול חמד ביום השבת. ולמדנו בזה שהשבת מציאות בפנ"ע שהקב"ה חומד אותה.

והנה בכל יום אנו אומרים בברכות ק"ש שהקב"ה מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית דהיינו שהבריאה מתחדשת בכל יום תמיד, וי"ל דממילא אף חמדה זו של יום השבת מתחדשת בכל יום שבת כמו עצם הבריאה המתחדשת בכל יום תמיד.

ולוה יש לפרש דלכן אין אומרים בתפילת שחרית "זכר למעשה בראשית" כי יהיה משמעותה - חמדת ימים אותו קראת זכר למעשה בראשית, כאילו שמה שהשבת נקראת חמדה היא זכר למעשה בראשית.

Translation: It is the custom among us Chasidei Karlin-Stolin that during Shacharis Shemona Esrei on Shabbos, after saying the lines that begin Yismichu B'Malchuscha . . . we do not include the last line that ends Zecher L'Ma'Aseh Bereishis [that is how the practice is presented in Seder Rav Amrom Gaon and the Avudrohom]. It is possible to explain that practice as follows: the reason to say the line of Chemdas Yomim is as explained by the Baal Ha'Turim [Bereishis 2, 2] on the verse of Va'Yichal Elokim that the Targum Yerushalmi translates as V'Chamad, coveted, and that is why we include the line of Chemdas Yomim. The meaning is that G-d covets Shabbos. We learn from this that Shabbos itself is a day that G-d covets. Notice that each day we say in the Brachos of Krias Shema that G-d in His goodness renews the acts of creation; i.e. that all creations are recreated each day. Along the same lines we could say that Shabbos is re-created each week and that G-d looks forward to its creation each week. That is why we omit the line of Zecher L'Maaseh Bereishis during Tefilas Shacharis so that there will not be a misunderstanding that G-d covets Shabbos only because it is a memorial to creation.

ולא היא, אלא השבח היא חמדתו ותאוותו של הקב"ה כביכול, ולא רק כזכר בעלמא למעשה בראשית אלא הקב"ה חומד אף עתה ליום השבת כמו שהיה בבריאת העולם. והקפידו על זה רק בתפילת שחרית לפי שהיא התפילה העיקרית של היום אבל בתפילת מוסף נהגו לאומרו כדי להזכיר גם את הכתינה של שבת שהיא זכר למעשה בראשית, ועיין.

Translation: Instead we believe that G-d holds Shabbos in high esteem because of what Shabbos represents independent of it coming after six days of creation. It is a day that G-d covets for its own sake. We omit that line only in Shabbos Shacharis Shemona Esrei because Tefilas Shacharis on Shabbos represents the primary prayer of Shabbos. That distinguishes Tefilas Shacharis from Tefilas Mussaf, during which Chazal included the line to remember that Shabbos does represent the culmination of the six days of creation.

Source 8

הקדמה הכללית סידור רב שבת סופר

טעם לוטר ישמחו במלכותך גם בתפלת ערבית ובתפלת שחרית של שבת.

ומסני שוכרתי למעלה בדברי הני בשם שכולי הלכט ישמחו במלכותך אמרתי להודיע שכלל סדורי מספר כחוב ישמחו במלכותך גם בתפלת ליל שבת קודם אלדינו ואלרי אבותינו רצה בסנחתינו וכן בתפלת שחרית, ולא בתפלת מוסף בלבד בסדורי שלנו אף בתפלת מנחה לא נכתב ישמחו במלכותך בשום אחר מהסדורים אולי מסני שאו סת משה

תפלת ערבית לליל שבת Versions Of

Translation: The Reason To Recite The Paragraph That Begins Yismichu B'Malchuscha In Tefilas Arvis and Shacharis On Shabbos.

Since I referred earlier to the words of the Beis Yosef who quoted the Shibbolei Ha'Leket concerning the paragraph that begins Yismichu B'Malchuscha, I thought that I should point out that in Sephardic Siddurim they include the paragraph of Yismichu B'Malchuscha in Shemona Esrei of Arvis and in Tefilas Shacharis on Shabbos and not just in Tefilas Mussaf as found in Ashkenazic Siddurim. That no Siddurim include the paragraph in Shemona Esrei of Mincha on Shabbos can be explained based on the fact that Moshe Rabbeinu died at that time of day on Shabbos

רבנו יוסף הצדיק ודוד המעיה אשר בעבור זה אנו אומרים צדקתך לכן
לא רצו להזכיר שטחה באותה תפלה. וגם באבדוריהם כתוב בתפלת ליל
שבת וזיל ישמחו במלכותך על שם וכיום שמחתכם ובמועדיכם ואמרינן
בספרי וכיום שמחתכם אלו השבתות וכו' ומפרש שם כל הנוסח וגם בתפלת
שחרית אחר שם' ישמח משה כתב ואמר ישמחו במלכותך וכו' ומה
שבסדרים שלנו אחר שמסיימי' לדע' יעקב אשר בם בחרת מתחילין עם
מקדשי שביעי ומרלנין שש תיבות והם ישמחו במלכותך שומרי שבת
וקוראי עונג ניל הטעם מפני מה שנכתב בסוד איח סי' רפ"א וזיל ועל כן
תקנו ישמח משה באותה מתנה ויש בו קיה תיבות כנגד קיה תיבות שיש
מאך אח שבחתי חשמו ער ויתן אל משה ככלתו עכ"ל והם מסוקים
בפרשת כי תשא וכרי להשלים המנין חסרו אלה השש תיבות. אבל

Translation: as did Yossef Ha'Tzaddik and Dovid Ha'Melch which is the reason that we recite the verses that begin: Tzidkascha Tzedek during Tefilas Mincha on Shabbos. For those reasons we may not want to include words of Simcha in that prayer. The Avudrohom states that during Shemona Esrei of Arvis on Shabbos we include the paragraph of Yismichu because of the verse that refers to Shabbos as Simchaschem. The Avudrohom explains the wording of the paragraph and he includes the paragraph in Shemona Esrei of Tefilas Shacharis. We include most of the paragraph but omit the opening six words in Shemona Esrei of Tefilas Shacharis probably because the Tur wrote in Orach Chaim Siman 281 that the middle Bracha of Shemona Esrei of Tefilas Shacharis should have 105 words to correspond to the 105 words in the verse that begins: Ach Es Shabbosei Tishmoru in Parshas Ki Tisa and to keep the Bracha to 105 words they omitted the opening six words of Yismichu B'Malchuscha.

האבדוריהם כתב בסוף תפלת חול אחר אלרי נצור שאין להוסיף או לגרוע
תיבות מפני המנין והביא דבריו הביי באיח סוף סי' קי"ג נראה שהסכים
עמו ודבריו נכונים. גם בסי' נ"ו כתב הביי שאין לשנות ממטבע שטבעו
חכמים בשביל שום דרשה. גם בתפלת מוסף כתב האבדוריהם וזיל ואמר
ישמחו במלכותך ורצה במנוחתינו וכו' ומירשנום באתה קדשת. והמון העם
אין אומר במוסף ישמחו במלכותך אלא מתחילין מן והשביעי רצית בו
והם טועים וכו' ומאריך שם ולפי דעתו זה המעוה נפל בסדרים שלנו
בתפלת ערבית שאין אומרים אותו כלל, ובשחרית מתחילין עם מקדשי
שביעי ולפי לא יאמרו אותו בכל התפלות חוץ מתפלת מנחה שאינו גם
בסדורי ספרד וגם באבדוריהם אחר שם' איה אחר כתב ואמר רצה

Translation: But this practice is in conflict with what the Avudrohom wrote that one should not add nor subtract words from the Tefilos in order to correspond to a number. Those words were quoted by the Beis YOssef in Orach Chaim 113. It would appear that the Beis Yossef agreed with the Avudrohom. In fact the Beis Yossef specifically issues the same ruling in Siman 66 and says that we should not change the form of the Tefilos because of a Drasha. The Avudrohom includes the whole paragraph in Mussaf Shemona

תפלת ערבית לליל שבת Versions Of

Esrei and notes that the majority does not include the first six words of the paragraph and that is a mistake. He also says that it is a mistake not to include the paragraph in Shemona Esrei of Tefilas Arvis on Shabbos. He wonders why they omit the six opening words in Tefilas Shacharis and why is the entire paragraph not recited in all the Tefilos of Shabbos excluding Tefilas Mincha. But the Avudrohom agrees that the paragraph should be omitted during Shemona Esrei of Mincha on Shabbos perhaps for the reason that I provided.

Source 9

מחזור ויטרי סימן קג—אתה קדשת. חמדת ימים אותו קראת. שנאמר ויכל א—להים. ומתרגם בירושלמי וחמיד. או משום דאין ויכל אלא לשון חימוד. וכן הוא אומ' נכספה גם כלתה נפשי. ויש אומ' לא נקראת חמדת ימים בשום מקום. אלא מילתא בעלמא קאמר' שנחמד הוא לישר' מכל הימים. שאותו קריאת קודש. שנאמר ויקדש אותו. והוא זכר למעשה בראשית. שבת הוא זכרון למעשה בראשית. שעשה כל מעשיו בששת ימי החול ונה בשביעי. וקדשו. לכך קידש את יום שביעי לעשותו חמדה לישר' מכל הימי' ועדות זו אנו מעדיין עליו בכל שבת ושבת. ולהכי קרי שבת בכולי תנויי שבת בראשית: והרב ר' מאיר שלח ציבור ההגון היה מתקן הדבר כן. ובשביעי רצית בו וקדשת חמדת ימים אותו קראת זכר למעשה בראשית. לעשותו חמדה וסגולה לימים קדשתו ורצית בו וזכר למעשה בראשית קראתו. שנ' על כן ברך. ונ' ויברך ויקדש. כי בו שבת הרי הוא זכרון שבת בראשית. לכך או' בכל ברכה וברכה זכר ליציאת מצרים.

Source 10

סדר רב עמרם גאון (הרפנס) שחרית של שבת—ומתפללין בלחש ואומר, אבות וגבורות וקדושת השם. ואומר ישמח משה במתנת חלקו, כי עבד נאמן קראת לו, כליל תפארת בראשו נתת, בעמדו לפניך על הר סיני, שני לוחות אבנים הוריד בידו, וכתוב בהן שמירת שבת, וכן כתוב בתורתך, ושמרו בני ישראל... עד שבת וינפש. ולא נתתו ה' אלהינו לגויי הארצות, ולא הנחלתו מלכנו לעובדי פסילים, וגם במנוחתו לא ישכנו ערלים, כי לישראל עמך נתת באהבה. לזרע יעקב אשר בם בחרת. ישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי עונג, עם מקדשי שביעי כלם ישבעו ויתענגו מטובך. ובשביעי רצית בו וקדשתו חמדת ימים אותו קראת. א—להינו וא—להי אבותינו רצה נא במנוחתנו וכו' עד מקדש השבת. ואומר עבודה והודאה ושים שלום.